

Viite

Yleisten asioiden neuvosto 24.10.2023

Yleisten asioiden neuvosto kokoontuu 24.10.2023 Luxemburgissa. Suomea edustaa kokouksessa eurooppaministeri Anders Adlercreutz.

Neuvosto valmistele **lokakuun Eurooppa-neuvostoa** (26.–27.10.), jonka aiheita ovat Ukraina, monivuotisen rahoituskehityksen (MFF) välitarkistus, talous ja kilpailukyky, muuttoliikkeen ulkoinen ulottuvuus sekä ajankohtaiset ulkosuhdeaiheet. Suomi korostaa, että EU:n vahvaa poliittista, taloudellista ja sotilaallista tukea *Ukrainalle* sekä humanitaarista apua Ukrainaan tulee jatkaa ja lisätä. On tärkeää, että EU toimii Ukrainalle osoitettavan aseellisen tuen sekä Euroopan puolustusteollisuuden kapasiteetin vahvistamiseksi. Suomi katsoo, että komission *MFF-välitarkistusehdotus* ei ole Suomen tavoitteiden mukainen, koska se avaisi rahoituskehityksen ja sisältää huomattavaa lisärahoitusta uudelleen kohdentamisen sijaan. Eri rahoitustarpeita on priorisoitava ja rahoituksen uudelleenkohdentamisen mahdollisuudet on selvitettävä mahdollisimman pitkälle. EU-budjetin taso tulee säilyttää kohtuullisena välttämällä Suomen nettomaksuosuuden kasvua. Suomi tukee rahoitustuen kohdentamista Ukrainalle osana MFF-välitarkistusta ja suhtautuu myönteisesti uuden rahoituskehityksen ulkopuolisen väliaikaisen erityisvälineen perustamiseen Ukrainan tukemiseksi. Suomi katsoo, että reilu kilpailu, toimivat sisämarkkinat ja nykyisten EU-varojen tehokas käyttö ovat *EU:n pitkän aikavälin kilpailukyvyn* perusta. EU tarvitsee kunnianhimoisen ja rohkean vision sisämarkkinoiden kehittämiseksi tulevaisuudessa. Tehokas EU:n valtiontuki- ja kilpailupolitiikka on edellytys EU:n markkinoiden säilymiselle kilpailullisina, avoimina ja kilpailukykyisinä. EU:n valtiontukisäännöissä pitää palata mahdollisimman nopeasti kriisejä edeltäneeseen normaalitilaan. EU:n kilpailukyky rakentuu myös innovaatioiden, tutkimuksen, koulutuksen ja osaamisen perustalle. Suomi tukee toimia *EU:n kriisivarautumisen* vahvistamiseksi. Kokonaisturvallisuusajattelua tulisi edistää EU-tasolla. Suomi katsoo, että toimivaa yhteistä *muuttoliikepolitiikkaa* tulee rakentaa käsittelyssä olevan muuttoliikepaktin avulla, parantamalla kaikkien ulkorajojen hallintaa sekä solmimalla lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa kumppanuuksia ihmissalakuuljetuksen estämiseksi ja toimivan palautuspolitiikan varmistamiseksi.

Neuvosto jatkaa **oikeusvaltiovuoropuhelua** keskustelemalla komission oikeusvaltiokertomuksen Saksaa, Tanskaa, Irlantia, Viroa ja Kreikkaa koskevista maaluvuista. Suomi jatkaa oikeusvaltiokysymyksissä toimintaansa pitkäaikaisella linjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa. Komission vuosittaiseen oikeusvaltiokertomukseen pohjautuva neuvoston oikeusvuoropuhelu on oleellinen keino lujittaa oikeusvaltioperiaatetta Euroopan unionissa.

Komission esittelee 11.10.2023 antamansa tiedonannon **Euroopan väestörakenteen muutosta** koskevista toimintavälineistä. Suomi ottaa esittelyn tiedoksi.

Lisäksi puheenjohtajavaltion on tarkoitus esittää suullinen edistymisraportti **EU:n kieliasetuksen muuttamisesta** koskevan Espanjan pyynnön käsittelystä. Suomi ottaa edistymisraportin tiedoksi. Kieliasetuksen muuttamisella olisi merkittäviä käytännön vaikutuksia, joten keskustelu aiheesta on syytä valmistella huolellisesti.

Asialista:

Esityslistan hyväksyminen

(mahd.) A-kohtien hyväksyminen

a) Muiden kuin lainsäädäntöasioiden luettelo

b) Lainsäädäntöasioiden luettelo (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

Muut kuin lainsäädäntöasiat

26. ja 27. lokakuuta 2023 kokoontuvan Eurooppa-neuvoston valmistelu:

päätelmät

s. 3

Keskustelu

Vuotuinen oikeusvaltiovuoropuhelu: maakohtainen keskustelu

s. 7

Keskustelu

Demografinen välineistö

s. 15

Komissio esittelee

Keskustelu

Neuvoston asetus Euroopan talousyhteisössä käytettäviä kieliä koskevista järjestelyistä annetun neuvoston asetuksen N:o 1 muuttamisesta

s. 19

Tilannekatsaus

Muut asiat

***

Kokouksen yhteydessä järjestetään epävirallinen lounas, jonka aiheena on Euroopan tulevaisuus.

Valtioneuvoston kanslia

Muistio

EU/5/2023-VNK-89

Landes Sonja

16.10.2023

Eurooppa-neuvoston (26.-27. lokakuuta) valmistelut; päätelmäluonnos

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 24.10.2023

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Yleisten asioiden neuvosto valmistelee 26.-27. lokakuuta järjestettävää Eurooppa-neuvostoa ja käy keskustelun päätelmäluonnoksesta. Yleisten asioiden neuvostossa käsiteltävää versiota päätelmäluonnoksesta ei ole vielä jaettu jäsenmaille.

Suomen kanta

Ukraina:

Suomi pitää tärkeänä, että EU jatkaa vahvaa, tehokasta ja yhtenäistä vastaamista Venäjän sotilaalliseen hyökkäykseen Ukrainaan. Suomi korostaa, että EU:n vahvaa poliittista, taloudellista ja sotilaallista tukea Ukrainalle sekä humanitaarista apua Ukrainaan tulee jatkaa ja lisätä. EU:n tulee edelleen johdonmukaisesti lisätä pakotteita Venäjää kohtaan Venäjän aggression jatkuessa. Suomi pitää tärkeänä pakotteiden tehokasta toimeenpanoa ja pakotteiden kiertämisen estämistä. EU:n on tärkeä jatkaa vaikuttamistyötä ja vahvistaa kumppanuuksia globaalisti vastavoimana Venäjälle, joka pyrkii vahvistamaan vastakkainasettelua ja haastamaan kv. sääntöpohjaisen järjestelmän.

On tärkeää, että EU toimii Ukrainalle osoitettavan aseellisen tuen sekä Euroopan puolustusteollisuuden kapasiteetin vahvistamiseksi. Ukraina tarvitsee sotilaallista tukea kiireellisesti. Samalla EU-maiden tulee kyetä täydentämään omia varastojaan. Lisäksi on tärkeää luoda edellytyksiä Euroopan puolustusteollisen pohjan vahvistamiselle pidemmällä ajalla.

Monivuotisen rahoituskehysten välitarkistus:

Suomi katsoo, että komission ehdotus ei ole Suomen tavoitteiden mukainen, koska se avaisi rahoituskehityksen ja sisältää huomattavaa lisärahoitusta uudelleen kohdentamisen sijaan. Suomi pitää keskeisenä, että eri rahoitustarpeita on priorisoitava ja rahoituksen uudelleenkohdentamisen mahdollisuudet on selvitettävä mahdollisimman pitkälle. Suomi painottaa, että EU-budjetin taso tulee säilyttää kohtuullisena välttämällä Suomen nettomak-suosuuden kasvua.

Suomi sitoutuu voimakkaasti tukemaan Ukrainaa ja sen jälleenrakentamista ja on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Ukrainan tukemiseksi. Suomi tukee rahoitustuen kohdentamista Ukrainalle osana MFF-välitarkistusta. Suomi suhtautuu myönteisesti uuden rahoituskehityksen ulkopuolisen väliaikaisen erityisvälineen perustamiseen Ukrainan tukemiseksi.

Suomi suhtautuu avoimesti rahoituksen kohdentamiseen muuttoliikkeen hallintaan. Mahdolliset lisätarpeet tulisi kuitenkin ensisijaisesti kattaa uudelleenkohdennuksin.

Suomi ei pidä tarkoituksenmukaisena erillisen uuden EURI-välineen perustamista, vaan korkokulut tulisi ensisijaisesti rahoittaa nykyisellä tavalla rahoituskehityksen sisältä. Suomi kiinnittää kriittistä huomiota siihen, että komissio ehdottaa uuden erityisvälineen perustamista ilman välineelle nimenomaisesti asetettua enimmäismäärää tai vuotuista kattoa.

Talous:

Reilu kilpailu, toimivat sisämarkkinat ja nykyisten EU-varojen tehokas käyttö ovat EU:n pitkän aikavälin kilpailukyvyn perusta ja avainasemassa nykyisten ja tulevien haasteiden ratkaisemisessa. Suomi katsoo, että EU tarvitsee kunnianhimoisen ja rohkean vision sisämarkkinoiden kehittämiseksi tulevaisuudessa. Suomi korostaa, että tehokas EU:n valtiontuki- ja kilpailupolitiikka on edellytys EU:n markkinoiden säilymiselle kilpailullisina, avoimina ja kilpailukykyisinä. EU:n valtiontukisäännöissä pitää palata mahdollisimman nopeasti kriisejä edeltäneeseen normaalitilaan. EU:n kilpailukyky rakentuu myös innovaatioiden, tutkimuksen, koulutuksen ja osaamisen perustalle.

Suomi tukee toimia EU:n kriisivarautumisen vahvistamiseksi. Suomi katsoo, että unionin kriisivarautumisen tulee olla horisontaalista, kaikki relevantit politiikka-alat kattavaa, hyvin koordinoitua ja siinä tulee varautua erilaisiin, eri EU:n alueita tai koko EU:ta koskeviin sekä myös yhtäaikaisiin kriiseihin. Suomi katsoo, että kokonaisturvallisuusajattelua tulisi edistää EU-tasolla.

Muuttoliike:

Toimivaa yhteistä muuttoliikepolitiikkaa tulee rakentaa käsittelyssä olevan muuttoliikepaktin avulla, parantamalla kaikkien ulkorajojen hallintaa sekä solmimalla lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa kumppanuuksia ihmiskuljetuksen estämiseksi ja toimivan palautuspolitiikan varmistamiseksi.

Muut asiat:

On hyvä, että COP28-ilmastokokousta valmistellaan ja että ajankohtaisista aiheista kuten Lähi-Idän tilanteesta jatketaan keskustelua.

Pääasiallinen sisältö

Eurooppa-neuvoston asialistalla ovat Ukraina, monivuotisen rahoituskehityksen välitarkistus, talouskysymykset, muuttoliike sekä ajankohtaiset ulkosuhdeaiheet kuten tilanne Lähi-Idässä. Lähi-Idän tilanteesta järjestettiin 17. lokakuuta Eurooppa-neuvoston ylimääräinen videokokous.

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus keskustella Venäjän hyökkäyssodan viimeisimmistä kehityskuluista ja EU:n vastauksesta tilanteeseen sekä vahvistaa horjumaton tukensa Uk-

rainalle. Eurooppa-neuvoston on tarkoitus uudistaa EU:n sitoutuminen Ukrainalle annettavalle taloudelliselle, humanitaariselle ja sotilaalliselle tuelle sekä Ukrainan rauhanaloitteelle. Eurooppa-neuvosto saa katsauksen työhön liittyen Venäjän ja sen edustajien saattamiseen vastuuseen laittomasta hyökkäyssodasta sekä Ukrainassa tapahtuneista kansainvälisistä rikoksista. Lisäksi esillä on Venäjän jäädytettyjen varojen mahdollinen hyödyntäminen Ukrainan tukemiseen.

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus keskustella monivuotisen rahoituskehysten välitarkistuksesta.

Eurooppa-neuvoston on myös tarkoitus keskustella taloudesta. Vahva taloudellinen perusta ja sisämarkkinat ovat keskeisiä pitkän aikavälin kilpailukyyn saavuttamisessa. Eurooppa-neuvoston on tarkoitus arvioida tähän mennessä saavutettua edistystä tämän sarjalta.

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus käydä strateginen keskustelu muuttoliikkeestä sekä Sahelin tilanteesta. Keskustelua on myös tarkoitus käydä Lähi-Idän tilanteesta sekä muista ajankohtaisista ulkosuhdeaiheista. Eurooppa-neuvoston on tarkoitus valmistella COP28-ilmastokokousta.

Eurooppa-neuvoston yhteydessä on tarkoitus järjestää Eurohuippukokous.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 20.10.2023

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 20.10.2023

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

VNK / EU-erityisasiantuntija Sonja Landes p. 0295 161104

VAHVA-tunnus

EU/5/2023

Liitteet

Viite

Valtioneuvoston kanslia

Perusmuistio

EU/451/2023-VNK-39

Lamminmäki Anne

15.10.2023

Yleisten asioiden neuvosto 24.10.2023; neuvoston vuosittainen oikeusvaltiovuoropuhelu, maakohtainen keskustelu, näkemysten vaihto

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto

Eduskuntatunnus

E 17/2019 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 05.07.2023 neljännen vuotuisen oikeusvaltiokertomuksensa (COM(2023) 800 final). Kertomuksessa esitetään yhteenveto EU:n oikeusvaltiotilanteesta ja maakohtaisiin lukuihin (27 kpl) sisällytetyt arvioinnit kunkin jäsenvaltion oikeusvaltiotilanteesta, sekä näiden pohjalta annetut maakohtaiset suositukset. Komissio on myös arvioinut jäsenvaltioiden edistymistä viime vuonna ensimmäistä kertaa oikeusvaltiokertomukseen sisällyttyjen suositusten noudattamisessa.

Oikeusvaltiokertomuksen pohjalta on käyty ns. horisontaalinen, EU:n yleistä oikeusvaltiotilannetta tarkasteleva, syyskuun yleisten asioiden neuvostossa 19.09.2023. Lokakuun yleisten asioiden neuvostossa 24.10.2023 tarkastellaan oikeusvaltiotilannetta jäsenvaltiokohtaisesti Tanskan, Saksan, Viron, Irlannin ja Kreikan osalta.

Edellisen kerran maakohtainen keskustelu järjestettiin yleisten asioiden neuvostossa 31.3.2023, jolloin käsiteltiin kertomuksen maakohtaisia lukuja Slovakian, Suomen, Belgian, Bulgarian ja Tšekin osalta. Slovakian ja Suomen maakertomusten käsittely päätti ensimmäisen oikeusvaltiovuoropuhelukierroksen. Belgia, Bulgaria ja Tšekki aloittivat toisen vuoropuhelukierroksen.

Komission oikeusvaltiokertomus on yksi väline vahvistettaessa EU:n yhteisiä arvoja.

Suomen kanta

Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvoyhteisö. Oikeusvaltiokysymysten osalta Suomi jatkaa toimintaansa pitkäaikaisella linjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa. Valtioneuvosto jakaa komission näkemyksen siitä, että oikeusvaltioperiaate on olennainen osa EU:n oikeusjärjestystä ja identiteettiä ja ennakkoedellytys demokraattisten ydinarvojen ylläpitämisessä. Näiden ohella oikeusvaltioperiaatteen avulla pidetään yllä EU:n sisämarkkinoiden toiminnalle keskeistä jäsenvaltioiden keskinäisluottamusta ja tuetaan investointeja suosivaa liikeympäristöä.

Valtioneuvosto katsoo komission vuosittaisen oikeusvaltiokertomuksen olevan tärkeä, työväline oikeusvaltioperiaatteen edistämisessä Euroopan unionissa. Vuosittainen oikeusvaltiokertomus on olennainen tapa tunnistaa ja ennaltaehkäistä mahdollisia oikeusvaltioperiaatteeeseen liittyviä ongelmia. Valtioneuvosto pitää hyvänä, että ongelmien ennaltaehkäisyn ohella kertomus on kehittynyt välineeksi, jolla tiiviissä yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa voidaan ohjata ja tukea näitä oikeusvaltiouudistuksissa siihen viime vuonna sisällytettyjen maakohtaisten suositusten avulla. Valtioneuvosto tunnistaa EU-tasolla saavutetun edistyksen suositusten toimeenpanossa ja pitää tätä osoituksena siitä, että monessa jäsenvaltiossa oikeusvaltioon liittyvät uudistukset katsotaan erityisen tärkeiksi. Huolestuttavaa on kuitenkin se, että unionissa on edelleen yksittäisiä maita, joissa on järjestelmätason ongelmia.

Valtioneuvosto katsoo, että komission vuosittaiseen oikeusvaltiokertomukseen pohjautuva neuvoston oikeusvuoropuhelu on oleellinen keino lujittaa oikeusvaltioperiaatetta Euroopan unionissa. Yleisten asioiden neuvostossa käytävä säännönmukainen vuoropuhelu on toimiva tapa käydä keskustelua oikeusvaltiotilanteesta niin unionissa kuin sen jäsenvaltioissa. Valtioneuvoston tavoitteena on, että kuluvalle Espanjan puheenjohtajakaudella tehtävän vuoropuhelun arvioinnin johdosta sitä tullaan edelleen kehittämään ja vahvistamaan. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että jäsenvaltioita yhdenmukaisesti tarkastelevaa komission oikeusvaltiokertomusta hyödynnetään neuvoston oikeusvaltiovuoropuhelun pohjana myös jatkossa. Yleisten asioiden neuvostossa ohella on tärkeää, että oikeusvaltiokertomukseen pohjautuvia keskusteluja käydään ainakin oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa, sekä tarvittaessa myös muissa neuvoston kokoonpanoissa. Eri neuvostokokoonpanoissa käytävät keskustelut voivat syventää EU:ssa käytävää teemakohtaista oikeusvaltiokeskustelua ja tehostaa oikeusvaltiokertomuksen hyödyntämistä.

Valtioneuvosto korostaa tarvetta hyödyntää EU:n erilaisia oikeusvaltiovälineitä tehokkaasti ja toisiaan täydentävästi. Erityisesti on tärkeää, että unionin budjetista saatava rahoitus linkitetään tiiviisti oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiseen, varojen väärinkäytön vastaisiin toimiin ja korruption ehkäisemiseen.

Valtioneuvosto ottaa huomioon komission Suomelle osoittamat suositukset, jotka huomioivat viime vuoden suositusten parissa tehdyn työn ja tarkentavat tavoitteen asettelua tältä osin. Suositukset huomioidaan näihin toimiin liittyvissä kansallisissa prosesseissa.

Pääasiallinen sisältö

Komission oikeusvaltiotoimet ja tiedonanto oikeusvaltioperiaatteen lujittamisesta unionissa

Komissio on vastuussa sen valvomisesta, että EU:n perussopimuksia ja niiden nojalla hyväksytyt toimet noudatetaan. Komissio on ollut aktiivinen oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittamista koskevassa työssä. Komissio on tehnyt tätä työtä laaja-alaisesti ja useita toisiaan täydentäviä välineitä käyttäen.

Komission vuonna 2019 antamassa tiedonannossa oikeusvaltioperiaatteen lujittamisesta unionissa todettiin, että komissio syventää oikeusvaltioperiaatteen liittyvän kehityksen seurantaan jäsenvaltioissa toteuttamalla oikeusvaltioperiaatetta koskevan tarkastelukierroksen, jonka osana se julkaisee vuosittain oikeusvaltiokertomuksen (E 17/2019 vp). Komission 30.9.2020 antama tiedonanto ”Oikeusvaltiokertomus 2020 - Oikeusvaltiotilanne Euroopan unionissa” (COM(2020) 580 final) sisälsi komission ensimmäisen vuosittaisen oikeusvaltiokertomuksen (EJ 19/2020 vp). Toisen vuotuisen Euroopan unionin oikeusvaltiotilannetta käsittelevän oikeusvaltiokertomuksen komissio julkaisi 20.7.2021 (EJ 9/2021 vp) ja kolmannen oikeusvaltiokertomuksen 13.7.2022 (EJ 7/2022 vp).

Komission vuoden 2023 oikeusvaltiokertomus

Komission neljäs vuosittainen oikeusvaltiokertomus käsittelee yleiskatsauksen oikeusvaltiotilanteen kehityksestä EU:ssa ja 27 maakohtaista lukua, joissa arvioidaan jäsenvaltiokohtaista tilannetta ja vuoden 2022 jälkeen tapahtunutta merkittävää kehitystä. Viime vuoden keskeinen uudistus, eli jäsenvaltiokohtaiset suositukset, näkyvät olennaisesti tämän vuoden kertomuksessa. Komissio on arvioinut sitä, miten jäsenvaltiot ovat noudattaneet ja edistäneet ensimmäistä kertaa annettuja suosituksia. Aiempien vuosien tapaan kertomuksessa tarkastellaan kehitystä neljällä oikeusvaltioperiaatteen keskeisellä osa-alueella; i) oikeuslaitos, ii) korruptiontorjuntakehitys, iii) tiedotusvälineiden moniarvioisuus ja vapaus, sekä iv) muut keskinäiseen valvontaan liittyvät institutionaaliset kysymykset. Tämän lisäksi kertomus sisältää v) katsauksen oikeusvaltioperiaatteen kehitykseen ja toimiin EU:ssa.

Komission arvion mukaan oikeusvaltiotilanne unionissa on tasaantunut, eikä missään jäsenvaltiossa oikeusvaltiotilanteen katsota heikentyneen merkittävässä määrin edelliseen vuoteen verrattuna. Joissakin jäsenvaltioissa on kuitenkin edelleen järjestelmätason ongelmia. Viime vuonna annetuista maakohtaisista suosituksista 65% on toteutettu kokonaan tai osittain. Komission mukaan tämä on osoitus siitä, että jäsenvaltioissa on toteutettu merkittäviä toimia viimevuotisten suositusten noudattamiseksi. (kts. tarkemmin EJ 3/2023 vp)

Komission oikeusvaltiokertomuksen maakohtaiset luvut: Oikeusvaltiotilanne Tanskassa, Saksassa, Virossa, Irlannissa ja Kreikassa

Tanskan oikeuslaitosta pidetään erittäin itsenäisenä. Oikeuslaitoksen digitalisaation edistyminen hallinnossa ja rikosoikeudessa on edelleen todella rajallista, mutta käynnissä on hanke IT-järjestelmän käyttöönottamiseksi rikosoikeus- ja testamenttiasioiden käsittelemiseksi. Oikeuslaitoksen taloudellisten ja henkilöresurssien riittävyys aiheuttaa huolta ja vaikuttaa oikeudenkäyntien pituuteen, mutta resurssipulaan ollaan etsimässä pitkän aikavälin ratkaisua. Tanskaa pidetään yhtenä vähiten korruptoituneista maista. Toimia ei ole tehty ministerien pyörövi-ilmion, lobbaajien ja johtoasemassa olevien henkilöiden varallisuusilmoitusten sääntelemiseksi, mutta puolueiden rahoituksesta on tullut voimaan uusi laki. Uusi kansallinen vakavien rikosten tutkinnan yksikkö, jonne kuuluvat myös korruptioon liittyvät tapaukset, toimii hyvin, mutta korruptiosta raportoinnissa on puutteita. Lehdistön eettisiä ohjeita tarkastellaan parhaillaan. Julkisen hallinnon dokumenttien julkisuutta koskevaa lakia ei ole vielä uudistettu. Nykyinen hallitus on sitoutunut vahvistamaan parlamentin roolia hallituksen valvonnassa. Kansalaisyhteiskunta on avoin ja kansalais-

organisaatioiden mahdollisuudet osallistua ovat hyvät, vaikka huolia on esitetty teknologian käytöstä ihmisten valvonnassa. Tanskan 2022 saamassa neljässä suosituksessa edistystä todettiin kahdessa ja ei yhtään kahdessa muussa. 2023 Tanska sai neljä suositusta oikeuslaitoksiin, korruptiontorjuntakehykseen ja keskinäiseen valvontaan liittyviin institutionaalsiin kysymyksiin liittyen.

Saksassa oikeuslaitos toimii tehokkaasti, ja sitä pidetään erittäin itsenäisenä. Oikeuslaitoksen palkkataso ja tuomareiden eläköityminen tulevina vuosina herättävät huolta. Saksa ei ole ottanut askelia muuttaakseen oikeusministerin oikeutta antaa yksilöllisiä ohjeistuksia syyttäjille. Liittovaltio tarjoaa 200 miljoonan euron rahoituksen oikeuslaitoksen digitalisaation edistämiseksi. Korkean tason korruptioon puututaan, eikä järjestelmätason heikkouksia ole havaittu. Virkamiesten ja kansanedustajien varallisuusilmoituksia koskeva sääntely on edelleen puutteellista, kuten pyörövi-ilmion sääntely, mutta aloitteita pyörövi-ilmiota ennaltaehkäisevän ohjeistuksen laatimiseksi on. Uusi ilmoittajansuojelulaki tuli voimaan 2023. Hallinnollisia seuraamuksia ulkomaalaisen lahjonnan torjumiseksi on tehostettu. Kokonaisuudessaan korruptioista aiheutuneen taloudellisen haitan määrä laski, mutta yhä useampia korruptiotapauksia oli tutkittavana edellisvuoteen verrattuna. Median monimuotoisuus ja vapaus ovat korkealla tasolla. Eräitä aloitteita on journalistien (yleensä protesteissa) kohtaaman fyysisen väkivallan torjumiseksi, yleisradioyhtiöiden sääntelyn noudattamisen ja valvonnan edistämiseksi, sekä lehdistön tiedonsaantioikeuden parantamiseksi. Kansalaisyhteiskuntaa pidetään avoimena ja uusi lakiluonnos pyrkii takamaan pitkäjänteisen liittovaltion rahoituksen kansalaisyhteiskunnan hankkeille, jotka liittyvät demokratiaan, moniarvoisuuteen ja politiikan opetukseen. Joitain parannuksia on havaittavissa sidosryhmien osallistamisessa. Saksa on edistynyt jonkin verran kolmessa vuoden 2022 suosituksessa ja ei yhtään kahdessa. Saksan 2023 saamat viisi suositusta kattoivat kaikki oikeusvaltiokertomuksen osa-alueet.

Viron oikeuslaitos toimii tehokkaasti ja sen edistynyt digitalisaatio kehittyi entisestään, esimerkiksi järjestelmien välistä asiakirjojenvaihtoa kehitettiin. Tuomareiden määrää on lisätty ja oikeusapulainsäädäntöä on uudistettu. Eturistiriitoja koskevia ohjeita uudistettiin ja lobbaamista koskevaa ohjeistusta toimeenpannaan ja valvotaan aktiivisesti. Korruptionvastaista toimintasuunnitelmaa 2021-2025 sovelletaan tehokkaasti ja lainsäädäntöä ollaan uudistamassa. Ilmoittajansuojelulakia tai poliittisten puolueiden rahoitusta koskevaa lainsäädäntöä ei ole vielä hyväksytty. Kansallinen mediavalvontaviranomainen on saanut lisäresursseja voidakseen toimeenpanna uuden EU-sääntelyn vaatimia velvoitteita. Yleisradioyhtiö nauttii korkeasta luottamuksesta. Oikeutta tiedonsaantiin on parannettu jonkin verran käytännön tasolla, mutta käynnissä on selvitys eroavista tiedonsaantikäytännöistä. Kansalaisaktiivisuuden mahdollisuudet ovat hyvät, mutta huolia kansalaisjärjestöjen rahoituksesta on noussut. Viro on edistynyt huomattavasti kahdessa ja jonkin verran yhdessä vuoden 2022 suosituksessa sekä toimeenpannut kokonaan yhden suosituksen. Vuonna 2023 Viro sai kaksi suositusta korruptiontorjuntakehykseen ja keskinäiseen valvontaan liittyen.

Irlannin oikeuslaitoksen itsenäisyyttä ja laatua pyritään uudistamaan, esimerkiksi on julkaistu raportti oikeusavusta sekä raportti esteistä juridisella uralla, tuomareiden määrää on lisätty ja digitalisaatioon liittyviä strategioita otettu käyttöön. Irlanti ei ole edistynyt sen varmistamisessa, että tuomareiden palkkaus vastaisi eurooppalaisia standardeja. Irlanti ei ole edistynyt tuomareiden nimittämiskomitean kokoonpanon uudistuksessa. Oikeudenkäyntikulujen laskemisesta tehdään selvitystä, mutta muuten asiassa ei ole edistytty. Oikeuslaitoksen tehokkuudessa on haasteita eikä sen arvioimiseksi ole vakiintunutta toimivaa järjestelmää. Irlannilla on kattava korruptiontorjuntakehys ja nykyisin myös monivuotinen antikorruptiostrategia. Poliisin lahjomattomuuden selvittämisessä lisää vastuuta ollaan siirtämässä ulkoiselle taholle. Lobbauslainsäädännöstä keskustellaan parlamentissa

ja varallisuudesta ilmoittamisen sääntöjä ja valvontaa on vahvistettu jonkin verran. Uusi ilmiantajansuojelulainsäädäntö astui voimaan. Median vapaus ja monimuotoisuus ovat hyvällä tolalla ja hallitus toteutti juuri perinpohjaisen tarkastuksen mediaa koskevasta lainsäädännöstä, mm. verkkoturvallisuussäätelyä ja median säätelyä uudistettiin. Kunnianloukkauslainsäädäntö on valmistelun alla. Valtion mainostamisen avoimuus kaipaa lainsäädäntöä. Kansalaisyhteiskunta on avoin. Osallisuutta lainsäädäntövalmistelussa on pyritty lisäämään. Kansalaisyhteiskunta on nostanut esiin huolensa lainsäädännöstä, joka estää tietynlaisen rahoituksen, kuten poliittisiin tarkoituksiin suunnattujen ja ulkomaisten toimijoiden lahjoitusten vastaanottamisen. Lainsäädäntömenettelyä on useasti joudutettu siten, ettei lainsäädäntöaloitteiden käsittelyyn ole ollut riittävästi aikaa. Irlanti edistyi jonkin verran kahdessa ja ei ollenkaan kolmessa vuoden 2022 suosituksista. Irlannin 2023 saamat viisi suositusta kattavat kaikki oikeusvaltiokertomuksen osa-alueet.

Kreikan oikeuslaitoksen itsenäisyyttä pidetään tavanomaisella tasolla; noin puolet väestöstä ja yrityksistä arvioi itsenäisyyden korkeaksi. Vuosi sitten julkaistiin eettiset toimintaohjeet oikeuslaitokselle, joka perustuu YK:n hyviin käytäntöihin ja jonka on tarkoitus parantaa luottamusta oikeuslaitokseen. Oikeuslaitoksen viiveet ovat kasvaneet, ja niihin on pyritty puuttumaan, mutta tehokkuudessa on vielä huomattavasti parannettavaa. Kansallista korruption torjunnan toimintasuunnitelmaa 2022-2025 ollaan panemassa toimeen. Varallisuuden ilmoitusvelvollisuudesta astui uusi laki voimaan. Viranomaisten lahjomattomuuden varmistamiseksi on tehty toimia kuin myös eturistiriitojen torjumiseksi. Uusi ilmiantajansuojalaki koskien EU-lainsäädännön rikkomusten ilmoittamista astui voimaan. Median avoimuutta on pyritty parantamaan ja yleisradioyhtiön itsenäisyyden takaamiseksi on huolehdittu varotoimenpiteistä. Huolta kuitenkin herättää mediasta vastaavan ministerin oikeus nimittää yleisradioyhtiön hallitus. Journalistien työskentelymahdollisuudet herättävät huolia ja toimia tarvitaan lehdistönedustajien suojaamiseksi hyökkäyksiltä, sanallisilta loukkauksilta, vakoilulta ja mielivaltaisilta pidätyksiltä. Uusi task force journalistien suojelemiseksi ja voimaannuttamiseksi on perustettu. Lainsäädäntöprosessi vaatii kehittämistä; huolia on sidosryhmien toimivasta ja oikea-aikaisesta kuulemisesta ja viime hetken muutoksista lainsäädäntöön. Lainsäädäntöä annetaan liian usein paketteina (omnibus legislation) ja pakettien sisältämät aiheet eivät aina ole yhteyksissä toisiinsa, mikä vähentää laillista yksiselitteisyyttä. Kansalaisjärjestöjen, erityisesti turvapaikka- ja pakolaisasioiden kanssa työskentelevien, toimintamahdollisuudet herättävät huolta. Kreikka edistyi huomattavasti yhdessä, jonkin verran kolmessa ja ei yhtään yhdessä suosituksessa. Kreikka sai viisi suositusta, jotka kattavat kaikki oikeusvaltiokertomuksen osa-alueet.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEU 2 artiklassa määrätään unionin arvoista. SEU 9 artikla sisältää määräykset EU:n perusoikeuskirjasta ja EU:n liittymisestä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen. SEU 7 artiklassa määrätään menettelystä niiden tilanteiden varalta, joissa on selvä vaara, että jäsenvaltio loukkaa vakavasti SEU 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja, tai joissa jäsenvaltio rikkoo vakavasti ja jatkuvasti näitä arvoja.

EU:n perusoikeuskirjassa vahvistetaan tietyt EU:n kansalaisille ja asukkaille kuuluvat oikeudet ja vapaudet. Perusoikeuskirja on oikeudellisesti sitova

Käsittely Euroopan parlamentissa

Oikeusvaltiokertomuksen vastuuvaliokuntana toimii Euroopan parlamentissa kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE).

Euroopan parlamentti hyväksyi päätöslauseلمان vuoden 2022 oikeusvaltiokertomuksesta 30.3.2023. Parlamentti hyväksyi komission vuoden 2021 oikeusvaltiokertomuksesta päätöslauseلمان toukokuussa 2022.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan käsittely 20.10.2023.

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan käsittely 20.10.2023.

Euroopan komission tiedonanto: Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittaminen unionissa – tilannekatsaus ja mahdolliset jatkotoimet (E-kirje 17/2019 vp ja E jatkokirjeet 17/2019 vp, 6/2020 vp, 19/2020 vp, 9/2021 vp, 7/2022 vp, 3/2023 vp sekä SuVL 2/2019 vp).

Valtioneuvoston selvitys: Oikeusvaltiokysymykset Suomen puheenjohtajakaudella (E 16/2019 vp ja SuVL 2/2019 vp).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Oikeusvaltioperiaate ja perusoikeuksien kunnioittaminen ovat perustuslaissa vahvistettuja Suomen valtiosäännön keskeisiä periaatteita, joihin Suomi on sitoutunut myös EU:n jäsenenä sekä osana kansainvälisiä sopimusvelvoitteitaan (perustuslain 1 §:n 3 momentti, 2 §:n 3 momentti ja 2 luku).

Perusoikeuksista säättäminen kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 1 ja 2 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asetus yleisestä ehdollisuusjärjestelmästä unionin talousarvion suojaamiseksi (2020/2092) on tullut voimaan vuoden 2021 alussa. Tarkoituksena on luoda ehdollisuutta oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen ja unionin varojen vastaanottamisen välille. Asetusta sovelletaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen sekä elpymis- ja palautumistukiväliseeseen. Asetuksessa säädetään maksujen suorittamatta jättämisestä, pidättämisestä tai niiden takaisinperinnästä tilanteissa, joissa oikeusvaltion periaatteiden rikkominen jäsenvaltiossa vaikuttaa tai uhkaa vakavasti vaikuttaa unionin talousarvion moitteetomaan varainhoitoon tai unionin taloudellisten etujen suojaamiseen riittävän suoraan (ks. tarkemmin U 40/2018 vp jatkokirjeineen).

Puola ja Unkari nostivat maaliskuussa 2021 asetusta koskevat kumoamiskanteet EU:n tuomioistuimessa. EU:n tuomioistuin hylkäsi maiden kumoamiskanteet helmikuussa 2022. Tuomioistuimen mukaan ehdollisuusasetuksella on asianmukainen oikeusperusta ja se on linjassa mm. SEU 7 artiklan mukaisen menettelyn kanssa. Komissio on antanut maaliskuussa 2022 asetuksen soveltamista tarkentavat suuntaviivat. Suuntaviivoissa on avattu mm. ehdollisuusasetuksen puitteissa toteutettavien toimenpiteiden edellytyksiä ja oikeusvaltioehdollisuusasetuksen suhdetta muihin lainsäädäntöinstrumentteihin. ’

Komissio käynnisti ehdollisuusasetuksen mukaisen menettelyn Unkarin osalta huhtikuussa 2022. Komissio antoi asiassa ehdotuksen neuvoston täytäntöönpanopäätökseksi 18.9.2022. Komissio antoi 30.11.2022 arvionsa Unkarin korjaavien toimenpiteiden täytäntöönpanosta, jonka mukaan korjaavilla toimenpiteillä ei ole vastattu riittävällä tavalla Unkarissa havaittuihin puutteisiin. Komissio vahvisti aiemman arvionsa johtopäätökset neuvostolle 9.12.2022 toimitetussa kirjeensä. Neuvosto hyväksyi neuvoston täytäntöönpanopäätöksen kirjallisessa menettelyssä 15.12.2022.

Komissio antoi joulukuussa 2017 perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi, jonka mukaan on olemassa selvä vaara, että Puola loukkaa vakavasti oikeusvaltioperiaatetta SEU 7 artiklassa tarkoitetulla tavalla. Puolaa on kuultu SEU 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun menettelyn ensimmäisen vaiheen mukaisesti yleisten asioiden neuvostossa viisi kertaa, viimeksi helmikuussa 2022. Yleisten asioiden neuvostossa on saatu tilannekatsaus ja käyty näkemystenvaihtoa useita kertoja, viimeksi toukokuussa 2023 (ks. tarkemmin E 7/2018 vp jatkokirjeineen).

Euroopan parlamentti antoi syyskuussa 2018 perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi sen toteamiseksi, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin perustana olevia arvoja. Unkarin SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisia kuulemisia on pidetty yleisten asioiden neuvostossa viisi kertaa, viimeksi marraskuussa 2022. Yleisten asioiden neuvostossa on saatu tilannekatsaus ja käyty näkemystenvaihtoa useita kertoja, viimeksi toukokuussa 2023 (ks. tarkemmin E 80/2018 vp).

Euroopan komissio julkaisi 8.6.2023 vuosittaisen tiedonannon (KOM(2023)309) Euroopan unionin oikeusalan tulostaulusta. Oikeusalan tulostaulu on yksi keskeisistä tietolähteistä komission oikeusvaltiokertomuksessa. Tulostaulussa esitetään vertaileva yleiskatsaus jäsenvaltioiden oikeuslaitosten tehokkuudesta, laadusta ja riippumattomuudesta, ja se on yksi EU:n välineistä, joilla tuetaan EU:n oikeusvaltioperiaatteen noudattamista. Oikeusalan tulostaulusta valmistellaan eduskunnalle erillinen e-kirje.

Euroopan komissio on vuodesta 2010 lähtien julkaissut EU:n perusoikeuskirjan soveltamista käsittelevän vuosikertomuksen. Vuodesta 2021 alkaen vuosikertomus keskittyy perusoikeuskirjan soveltamiseen ja vaikutuksiin jäsenvaltioissa tietyllä aihealueella. Vuoden 2021 kertomuksen teema oli perusoikeudet digitaalisella aikakaudella. Vuoden 2022 kertomus keskittyi kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksiin ja rooliin perusoikeuskirjassa taattujen oikeuksien suojelussa ja edistämisessä. Vuoden 2023 kertomuksen aiheena on tehokas oikeussuoja perusoikeuksien täysimääräisen soveltamisen edellytyksenä.

Asiakirjat

COM(2023) 800 final
 SWD(2023) 804 final
 SWD(2023) 805 final
 SWD(2023) 806 final
 SWD(2023) 807 final
 SWD(2023) 808 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

VNEUS, Anne Lamminmäki, +358 50 430 0703

VNEUS, Saara Moisio, +358 50 437 2667

VAHVA-tunnus

EU/451/2023

Liitteet -

Viite -

Valtioneuvoston kanslia

Perusmuistio

EU/1149/2023-VNK-2

Friman Sarita

17.10.2023

Komission tiedonanto Euroopan väestörakenteen muutosta koskevista toimintavälineistä

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 23.-24.10.2023

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Eurooppa-neuvosto kehotti kesäkuun 2023 päätelmissään komissiota esittämään välineistöä jäsenvaltioiden tukemiseksi väestörakenteen muutokseen ja sen EU:n kilpailukykyyn koskeviin vaikutuksiin vastaamisessa.

Komission antoi 11.10.2023 tiedonannon Euroopan väestörakenteen muutosta koskevista toimintavälineistä (COM (2023) 577 final).

Komissio esittelee tiedonannon yleisten asioiden neuvostossa 24.10.2023. Asiasta käydään alustava näkemystenvaihto.

Suomen kanta

Suomi ottaa esittelyn tiedoksi.

Suomen kannat tiedonantoon valmistellaan myöhemmin annettavassa E-kirjeessä.

Pääasiallinen sisältö

Komission tiedonannossa esitellään jäsenvaltioiden käytettävissä olevia poliittisia välineitä väestörakenteen muutoksen ja sen yhteiskuntaan ja talouteen kohdistuvien vaikutusten hallitsemiseksi, mukaan lukien vaikutukset EU:n globaaliin kilpailukykyyn.

Tiedonannossa kuvaillaan jäsenvaltioiden käytettävissä olevia erilaisia välineitä mukaan lukien sääntelyvälineitä, toimintapuitteita ja rahoitusta. Näitä välineitä voidaan komission mukaan yhdistää tehokkaasti kansallisiin ja alueellisiin politiikkoihin, joilla autetaan ja tuetaan kaikkia hyötymään väestörakenteen muutoksen eduista ja vastaamaan siihen liittyviin haasteisiin.

Komission esittelemä demografinen välineistö perustuu eri puolilta EU:ta saatuihin kokemuksiin. Komissio katsoo, että väestörakenteen muutokseen tulisi soveltaa kokonaisvaltaista lähestymistapaa, joka perustuu neljään pilariin:

- 1) tuetaan vanhempia sovittamalla paremmin yhteen perhesuhteet ja palkkatyö, erityisesti varmistamalla laadukkaan lastenhoidon saatavuus ja hyvä työ - ja perhe-elämän yhteensovittaminen;
- 2) tuetaan ja annetaan nuoremmille sukupolville mahdollisuus menestyä ja kehittää taitojaan sekä helpotetaan heidän pääsyään työmarkkinoille ja kohtuuhintaiseen asuntoon;
- 3) lisätään ikääntyneiden sukupolvien vaikutusmahdollisuuksia ja ylläpidetään heidän hyvinvointiaan uudistuksilla yhdistettynä asianmukaiseen työmarkkina - ja työpaikkapolitiikkaan;
- 4) puututaan tarvittaessa työvoimapulaan hallitun laillisen maahanmuuton avulla ja hyödynnetään tehokkaasti osaajia EU:ssa.

Välineistössä tunnustetaan tarve ottaa huomioon väestörakenteen muutosten alueellinen ulottuvuus erityisesti alueilla, jotka kärsivät väestön vähenemisestä ja nuorten työntekijöiden merkittävästä liikkuvuudesta ulkomaille (aivovuoto).

Komissio katsoo, että demografisen välineistön avulla voidaan edistää, hienosäätää ja koordinoita paremmin EU:n ja jäsenvaltioiden politiikoita. Komissio kehottaa jäsenvaltioita kehittämään ja panemaan täytäntöön yhteen sovitettuja politiikoita väestörakenteen muutoksen torjumiseksi ja ottamaan väestökysymykset huomioon kaikilla politiikan aloilla.

Tiedonannon mukaan jäsenvaltioiden politiikkojen olisi perustuttava tosiasiallisiin paikallisiin tilanteisiin demografisten haasteiden vaihdeltaessa jäsenvaltioittain ja alueittain. Sukupuolten tasa-arvon, syrjimättömyyden ja sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden tulisi olla poliittisten valintojen ytimessä. Digitaaliteknologia voi parantaa Euroopan kilpailukykyä ja auttaa kompensoimaan väestörakenteen muutoksen vaikutuksia. Poliittisten päättäjien olisi edistettävä kansalaisten aktiivista osallistumista ja otettava mukaan kaikkia toimijoita laajasti, kuten työmarkkinaosapuolet ja kansalaisyhteiskunnan organisaatiot.

Tiedonannossa muistutetaan, että sääntelyvälineiden ja toimintakehysten lisäksi EU:n tasolla on käytettävissä useita rahoitusvälineitä jäsenvaltioiden tukemiseksi, kuten elpymis- ja palautumistukiväline ja Euroopan sosiaalirahasto+ (ESR+).

Tiedonannossa komissio esittelee toimia, joilla se aikoo vahvistaa demografisiin haasteisiin vastaamisessa käytettävissä olevia EU-tason välineitä. Komissio aikoo:

- Vahvistaa tieto - ja näyttöpohjaa erityisesti edelleen kehittämällä **Demografia Atlasta**, tukemalla jäsenvaltioita väestö - ja asuntotilastojen parantamisessa ja tukemalla asiaankuuluvia analyttisiä toimia ja tutkimusta;

- Tukea demografiaan liittyvien politiikoiden kehittämistä ja/tai parantamista kaikilla tasoilla, erityisesti hyödyntämällä **Teknisen tuen välinettä** ja sisällyttämällä tarvittaessa demografiset näkökohdat asiaa koskeviin EU:n tason poliittisiin ehdotuksiin;
- Varmistaa, ettei mitään EU:n aluetta jätetä jälkeen, erityisesti käynnistämällä virallisesti **Harnessing Talent Platform -foorumia** 23. –24. marraskuuta 2023 ja jatkamalla **Talent Booster** -mekanismin mukaisia uusia hakuja.

Tiedonannon yhteydessä 11.10.2023 julkaistun Eurobarometri-tutkimuksen mukaan seitsemän eurooppalaista kymmenestä on samaa mieltä siitä, että väestökehitys vaarantaa EU:n pitkän aikavälin taloudellisen vaurauden ja kilpailukykyyn. Kiireellisimpinä demografisina haasteina pidetään väestön ikääntymistä (42%) sekä työikäisen väestön vähene mistä ja työvoimapulaa (40%).

Komissio katsoo, että ellei näissä kysymyksissä ryhdytä yhteisiin ja päättäväisiin toimiin, EU:n väestö voi lähivuosina edelleen supistua ja ikääntyä, mikä vaikuttaa kielteisesti EU:n talouteen, yhteiskuntaan ja pitkän aikavälin kilpailukykyyn. Jos tällaiset suuntaukset jatkuvat, ne voivat pahentaa työvoimapulaa ja lisätä julkisiin talousarvioihin kohdistuvia paineita sekä vaikuttaa merkittävästi investointeihin ja tuottavuuteen.

Jotkin jäsenvaltiot ja alueet kärsivät tällä hetkellä enemmän kuin toiset: Komissio muistuttaa, että väestörakenteen muutos vaikuttaa myös demokraattisten yhteiskuntiemme sosiaaliseen, alueelliseen ja sukupolvien väliseen yhteenkuuluvuuteen, mikä saattaa kärjistä nykyisiä sosioekonomisia kuiluja kaikkien vahingoksi.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Komission tiedonanto ei ole oikeudellisesti sitova instrumentti.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 20.10.2023

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 20.10.2023

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Tiedonannolla ei ole vaikutuksia kansalliseen lainsäädäntöön tai Ahvenanmaan asemaan.

Taloudelliset vaikutukset

Tiedonannolla ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Aiheeseen kiinnitetään laajasti huomiota pääministeri Orpon hallitusohjelmassa, jossa muun muassa todetaan, että heikentyvä demografia ja työvoimapula haastavat jo nyt hyvinvointiyhteiskunnan kantokykyä. Hallitusohjelma sisältää erilaisia keinoja näihin vastaa-
miseksi, mukaan lukien työllisyyden vahvistaminen, työkyvystä huolehtiminen ja työssä jaksaminen, syrjimätön työelämä, yhteiskuntatyöelämän ja perheen yhteensovittaminen, ikääntyvien työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen, koko Suomen kasvu, osaajapulaan vastaaminen, kansainvälinen rekrytointi sekä nuorten hyvinvoinnin tukeminen.

Hallitusohjelman mukaan kestävä hyvinvointi perustuu sivistykseen ja osaamiseen, yrittäjyyden ja työn arvoon sekä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon periaatteille. Osallistuminen ja vaikutusmahdollisuudet ovat demokraattisen yhteiskunnan perusta.

Asiakirjat

COM (2023) 577 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

EU-erityisasiantuntija Sarita Friman, p. 050 441 0966

VAHVA-tunnus

EU/1149/2023

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite

Valtioneuvoston kanslia

Perusmuistio

EU/1084/2023-VNK-3

Siivola Heli

16.10.2023

Yleisten asioiden neuvosto 24.10.2023; Espanjan pyyntö EU:n kieliasetuksen muuttamiseksi; Edistymisraportti

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 24.10.2023

Eduskuntatunnus

E 31/2023 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Espanjan hallitus esitti 17.8.2023 pyynnön katalaanin, baskin ja galician kielten lisäämisestä EU:n virallisiksi kieliksi. Espanja jakoi 3.9.2023 jäsenvaltioille ehdotuksen EU:n kieliasetuksen (asetus N:o 1/1958) muuttamiseksi edellä mainittujen Espanjan alueellisten kielten osalta.

Espanja esitteli pyyntönsä 19.9.2023 yleisten asioiden neuvostossa. Yleisten asioiden neuvosto kävi aiheesta näkemystenvaihdon, jossa korostui tarve valmistella ja selvittää asiaa perusteellisemmin. Asia palautettiin Coreperiin jatkotyöstettäväksi. Jäsenvaltioiden neuvoston keskustelussa peräänkuulutettavia lisäselvityksiä ja vaikutusarviointeja ehdotuksesta ei ole vielä saatu.

Ehdotus EU:n kieliasetuksen muuttamisesta on esillä Antici-kokouksessa 17.10.2023 sekä Coreper II-kokouksessa 18.10.2023 osana 24.10.2023 yleisten asioiden neuvoston valmistelua. Puheenjohtajavaltion on tarkoitus esittää 24.10.2023 yleisten asioiden neuvostossa aihetta koskeva suullinen edistymisraportti.

Suomen kanta

Suomi ottaa edistymisraportin tiedoksi.

Eduskunnalle 15.9.2023 annetun E-kirjeen (E 31/2023 vp) mukaisesti Suomi pitää tärkeänä turvata kulttuurinen ja kielellinen monimuotoisuus unionissa.

Suomi suhtautuu kuitenkin varauksellisesti Espanjan pyyntöön lisätä kolme Espanjan alueellista virallista kieltä (katalaani, baski ja galicia) EU:n kieliasetuksen 1 artiklaan, jolloin niistä tulisi unionin virallisia ja työkieliä. Pyyntöä tulisi tarkastella myös muiden eurooppalaisten alueellisten ja vähemmistökielten näkökulmasta. Alueellisia kieliä puhuvien oikeuksia unionin tasolla voidaan edistää kevyemmällä tavalla kuin virallistamalla alueellisten kielten asema kieliasetuksessa.

Kieliasetuksen muuttamisella olisi merkittäviä käytännön vaikutuksia, joten keskustelu aiheesta on syytä valmistella huolellisesti. Suomi katsoo, että unionin tehokkuutta ja toimintakykyä ei tule vaarantaa, eikä kielistä aiheutuvia kustannuksia ja hallinnollista taakkaa tule merkittävästi lisätä. Unionin virallisten ja työkielten lukumäärää ei siten tulisi kasvattaa muutoin kuin erityisen hyvin perustein. On myös huomattava, että unionin virallisten kielten määrä ja jäsenvaltioiden kielellinen moninaisuus kasvavat, mikäli unioni tulevaisuudessa laajentuu.

Pääasiallinen sisältö

Espanja esitteli ehdotustaan 19.9.2023 yleisten asioiden neuvostossa korostaen Espanjan tilanteen ainutlaatuisuutta. Kyse on Espanjan alueellisista virallisista kielistä, joiden asema on turvattu Espanjan perustuslaissa. Ao. kielten käyttöä EU-tasolla säännellään tällä hetkellä Espanjan ja yksittäisten EU:n toimielinten välisillä hallinnollisilla järjestelyillä. Espanja on myös hyödyntänyt Lissabonin sopimuksen tarjoaman mahdollisuuden kääntää EU:n perussopimukset näille kielille. Espanja korosti, että erityisesti katalaanin kohdalla kyse ei ole vähemmistökielestä, koska katalaania puhuu yli 10 miljoonaa ihmistä. Espanja ei katso, että sen ehdotus loisi ennakkotapausta suhteessa muihin alueellisiin tai vähemmistökieliin. Espanja totesi olevansa valmis vastaamaan muutoksesta aiheutuvista taloudellisista seurauksista. Se myös katsoi, että ehdotettua muutosta voitaisiin toimeenpanna asteittain aloittaen katalaanin kielestä.

Aiheesta käydyssä keskustelussa puheenvuoron käytti yli 20 jäsenvaltiota. Espanjan ehdotus sai yleisellä tasolla ymmärrystä muilta jäsenvaltioilta. On tärkeää turvata kielellinen monimuotoisuus unionissa. Valtaosa puheenvuoron käyttäneistä jäsenvaltioista kuitenkin peräänkuulutti lisäselvityksiä ja vaikutusarvioinnin tekemistä ehdotuksesta niin taloudellisesta, poliittisesta, hallinnollisesta kuin oikeudellisestakin näkökulmasta ennen asian käsittelyssä etenemistä. Esille nostettiin, että ehdotusta tulisi tarkastella myös muiden alueellisten ja vähemmistökielten näkökulmasta. Huomiota kiinnitettiin myös vuoden 2005 neuvoston päätelmiin, joiden pohjalta alueellisia kieliä on jo mahdollista käyttää EU-tasolla, sekä unionin mahdolliseen laajentumiseen ja sen vaikutuksiin kielikysymyksissä.

Puheenjohtaja kiitti rakentavasta keskustelusta ja totesi asian siirtyvän takaisin Coreperiin työstettäväksi. Asiaan ei ole kuitenkaan palattu ennen 17.10.2023 Antici-kokousta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEUT 342 artiklan mukaan neuvosto vahvistaa asetuksilla yksimielisesti unionin toimielmässä käytettäviä kieliä koskevan sääntelyn. Oikeusperusta on poikkeuksellinen, sillä neuvosto toimii asiassa yksin ilman muiden toimielinten myötävaikutusta. Päätös ei edellytä komission aloitetta eikä Euroopan parlamentin kuulemista.

SEU 55 artiklan 1 kohdan ja SEUT 358 artiklan mukaan keskenään yhtä todistusvoimaisia

sopimuskieliä, joilla unionin perussopimukset on laadittu, ovat bulgarian, englannin, espanjan, hollannin, iirin, italian, kreikan, kroaatin, latvian, liettuan, maltan, portugalin, puolan, ranskan, romanian, ruotsin, saksan, slovakin, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin ja viron kielet.

SEU 55 artiklan 2 kohdan ja SEUT 358 artiklan mukaan unionin perussopimukset voidaan kääntää myös kaikille niille kielille, joilla jäsenvaltioiden ilmoitusten mukaan on niiden valtiosäännön mukaisesti virallinen asema koko niiden alueella tai osassa sitä. Asianomaiset jäsenvaltiot toimittavat käännösten oikeaksi todistetut jäljennökset tallettaviksi neuvoston arkistoon.

EU:n perussopimukset on SEU 55 artiklan 2 kohdan mukaisesti käännetty myös katalaanin, baskin ja galician kielille. Näille kielille käännettyt sopimustekstit eivät kuitenkaan ole todistusvoimaisia.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 20.10.2023

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 20.10.2023
E 31/2023 vp

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Espanjan pyyntö kieliasetuksen muuttamiseksi on Suomen kannalta merkittävä erityisesti sen vuoksi, että saamen kielen lainsäädännöllinen asema on jossain määrin samankaltainen kuin Espanjan alueellisten kielten asema. Saamen kielen asema on turvattu Suomen perustuslain 17 §:ssä, jonka mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamelaisten oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisessa säädetään perustuslain mukaan lailla. Samassa pykälässä mainituilla romanin kielellä ja muiden ryhmien kielillä ei ole vastaavaa asemaa. Saamelaisten perustuslain mukainen oikeus on käytännössä turvattu saamen kielilaissa (1086/2003), jonka mukaan saamelaisilla on oikeus käyttää omaa kieltään lain 2 §:n tarkoittamissa viranomaisissa. Lisäksi saamelaisia erityisesti koskevat lait ja muut säädökset, valtiosopimukset ja säädöskokoelmassa julkaistavat asiakirjat ja tiedonannot julkaisetaan lain 9 §:n mukaan valtioneuvoston tai asianomaisen ministeriön niin päättäessä myös saamenkielisinä käännöksinä.

Saamen kielen asemasta ei ole nimenomaisia määräyksiä unionin perussopimuksissa tai johdetussa oikeudessa. Itävallan, Suomen ja Ruotsin liittymissopimukseen on kuitenkin liitetty pöytäkirja saamelaisista (pöytäkirja no. 3). Pöytäkirjan johdannossa todetaan, että Ruotsi ja Suomi ovat sitoutuneet saamelaisten elinkeinojen, kielen, kulttuurin ja elämäntavan säilyttämiseen ja kehittämiseen. Lisäksi pöytäkirjan 2 artiklassa todetaan, että pöytäkirja voidaan poronhoidon lisäksi laajentaa koskemaan muitakin perinteisiin saamelaiselinkeinoihin liittyviä saamelaisten yksinoikeuksia niiden vastaisen kehityksen huomiioon ottamiseksi.

Ruotsin kieli on unionin virallinen kieli, joten asialla ei ole merkitystä Ahvenanmaan kannalta.

Taloudelliset vaikutukset

Espanjan pyyntöön ei sisälly vaikutus- tai kustannusarvioita.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Espanjassa järjestettiin parlamenttivaalit heinäkuussa 2023. Espanjan tämänhetkinen toimituspääministeri Pedro Sánchez tarvitsee Katalonian ja Baskimaan kansallismielisten puolueiden tuen kyetäkseen muodostamaan uuden hallituksen.

Asiakirjat

Tämänhetkisten tietojen mukaan yleisten asioiden neuvostossa 24.10.2023 käsiteltävä puheenjohtajavaltion edistymisraportti on suullinen.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

VNK / EU-erityisasiantuntija Heli Siivola, p. 0295 160 476.
VNK / Lainsäädäntöneuvos Johannes Leppo, p. 0295 160 335.

VAHVA-tunnus

EU/1084/2023

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Liitteet

Napsauta tähän ja kirjoita liitteet